

Inhoud

Voorwoord en opzet	XXIII
Inleiding	XXV
Gebruikte afkortingen	XXVII

I EUROPESE RECHTSPRAAK

1 Malagutti – Geen aansprakelijkheid voor RASFF-schade	3
M.nt. Blanka Vitéz	
Gerecht van eerste aanleg van 10 maart 2004, ECLI:EU:T:2004:72	
1.1 De casus	3
1.2 Voor het Gerecht	4
1.3 Oordeel Gerecht	5
1.4 RASFF-melding en mogelijke juridische acties	6
2 Kellogg's – Verrijking van levensmiddelen mag alleen op wetenschappelijke gronden worden beperkt	9
M.nt. Imkje Tiesinga	
Hof van Justitie van de Europese Unie van 2 december 2004, ECLI:EU:C:2004:762 (Commissie v Nederland)	
2.1 Samenvatting	9
2.2 Opvolging	10
3 Raverco, Coxon & Chatterton – Nultolerantie Invoer uit derde landen	11
M.nt. Sanne Heestermans	
Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap 28 september 2006, zaken C-129/05 en C-130/05, ECLI:EU:C:2006:613 (NV Raverco, Coxon & Chatterton Ltd. versus Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)	
3.1 De casus	12
3.2 Oordeel van het Hof	13
3.3 Bespreking	13
3.4 Nultolerantie	14
3.5 Extraterritoriale bescherming	15
3.6 Relevantie voor de praktijk	15
4 Lidl Italia/Ute Reindl – Punitieve ketenrisicoaansprakelijkheid	17
M.nt. Bernd van der Meulen	
Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, 23 november 2006, ECLI:EU:C:2006:736 (Lidl Italia)	
Hof van Justitie van de Europese Unie, 13 november 2014, ECLI:EU:C:2014:2370 (Ute Reindl v Bezirkshauptmannschaft Innsbruck)	
4.1 Punitieve ketenaansprakelijkheid voor etiketteringsfouten	19
4.2 Reactie wetgever in de Voedselinformatieverordening	19
4.3 Punitieve ketenaansprakelijkheid voor voedselveiligheidsgebreken	20
4.4 Due diligence en private standaarden	20

4.5	Exploitant van een levensmiddelenbedrijf20
4.6	Relevantie voor de praktijk21
5	Knoflook – Onderscheid levensmiddel en geneesmiddel23
	M.nt. Irene Verheijen	
	Hof van Justitie EU 15 november 2007, zaak C-319/05 (<i>Commissie/Duitsland</i>), ECLI:EU:C:2007:678	
5.1	De casus24
5.2	Geneesmiddel; toedienings- en aandieningscriterium24
5.3	Beoordeling.25
5.4	Conclusie28
5.5	Naschrift.28
6	Bananenoorlog – EU niet aansprakelijk voor schending van WTO-recht.29
	M.nt. Victor van Ahee	
	Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap, 9 september 2009, ECLI:EU:2008:476 (<i>FIAMM en Fedon v. Raad en Commissie</i>)	
6.1	Inleiding29
6.2	Voorgeschiedenis.29
6.3	Casus30
6.4	Behandeling door het Gerecht.30
6.5	Behandeling door het Hof.31
6.6	Bespreking32
7	Technische hulpstoffen – Geen positieve lijstvereiste zonder risicoanalyse35
	M.nt. Victor van Ahee	
	Hof van Justitie van de Europese Unie, 28 januari 2010, ECLI:EU:2010:44 (<i>Commissie v Frankrijk</i>)	
7.1	Inleiding35
7.2	De Franse regeling.35
7.3	Inbreukprocedure36
7.4	Vrij verkeer van goederen37
7.5	De gronden.37
7.6	Praktische nut38
8	Brood en papieren handdoekjes – HACCP: de toezichthouder mag niet op de stoel van de exploitant zitten41
	M.nt. Bernd van der Meulen	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 6 oktober 2011 zaak C 382/10, ECLI:EU:C:2011:639 (<i>Erich Albrecht</i>)	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 6 oktober 2011 zaak C-381/10, ECLI:EU:C:2011:638 (<i>Astrid Preis</i>)	
8.1	Achtergrond en vraagstelling42
8.2	Verantwoordelijkheid42
8.3	Overwegingen van het Hof43
8.4	Belang voor de praktijk44

9	Weintor – Absoluut verboden claims	47
	M.nt. Bernd van der Meulen	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 6 september 2012, zaak C-544/10 (<i>Deutsches Weintor eG v. Land Rheinland-Pfalz</i>) ECLI:EU:C:2012:526	
9.1	Achtergrond	48
9.2	Gezondheidsclaim	48
9.3	Claimverbod zonder uitzondering	49
9.4	Discussie	49
9.5	Bijwerkingen	50
10	Berger – Naming & shaming ongeschikt voor consumptie is per se onveilig	53
	M.nt. Barbara Mutsaers	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 11 april 2013, zaak C-636/11, ECLI:EU:C:2013:227 (<i>Berger/Freistaat Bayern</i>)	
10.1	De casus	53
10.2	Oordeel Hof	56
10.3	Ontwikkelingen sindsdien	58
10.4	Nederland	59
10.5	Oordeel hof	61
11	Teekanne – Misleidende etikettering landmark	63
	M.nt. Ebba Hoogenraad	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 4 juni 2015, C-195/14, ECLI:EU:C:2015:361 (<i>Teekanne</i>)	
11.1	Samenvatting en bespreking	63
11.2	Prejudiciële vraag en beantwoording	64
11.3	Bespreking	65
12	De Tox Forte – Een algemene restcategorie novel foods	69
	M.nt. Kenneth Defares	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 9 november 2016, C-448/14, ECLI:EU:C:2016:839 (<i>Davitas</i>)	
12.1	Achtergrond en feiten	69
12.2	Uitspraak van het Hof	70
12.3	Conclusie advocaat-generaal	71
12.4	Commentaar	71
13	Voedingssupplementen – Geen limieten zonder risicoanalyse	75
	M.nt. Sarah Arayess	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 27 april 2017, C-672/15, ECLI:EU:C:2017:310 (<i>Noria</i>)	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 29 april 2010, C-446/08, ECLI:EU:C:2010:233 (<i>Solgar</i>)	
13.1	Casus en achtergrond	75
13.2	Oordeel van het Hof in de Solgar-zaak	76
13.3	Oordeel van het Hof in de Noria-zaak	77
13.4	Bespreking	77

14	Fidenato – Geen voorzorg zonder wetenschap	81
	M.nt. Nathan Meijer	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 13 september 2017, ECLI:EU:C:2017:676	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 8 september 2011, Monsanto e.a.	
	ECLI:EU:C:2011:553	
14.1	Inleiding	81
14.2	De casus	82
14.3	Toelatingsprocedure voor GGO's	82
14.4	Noodmaatregelen	83
14.5	Slot	85
15	Confédération paysanne – Nieuwe veredelings technieken en GGOs	87
	M.nt. Bernd van der Meulen	
	Hof van Justitie van de Europese Unie, 25 juli 2018, ECLI:EU:C:2018:583	
	<i>(Confédération paysanne, et al. t. Ministre de l'Agriculture, de l'Agroalimentaire et de la Forêt)</i>	
	Conclusie AG Bobek, 18 januari 2018, ECLI:EU:C:2018:20	
	Hof van Justitie van de Europese Unie, 7 februari 2023, ECLI:EU:C:2023:75	
	<i>(Confédération paysanne II)</i>	
15.1	Inleiding	89
15.2	De feiten en het geding	89
15.3	Evolutie, veredeling en genetische modificatie	90
15.4	Interpretatie van de GGO-definitie	91
15.5	Uitgezonderde GGO's	92
15.6	Reikwijdte	92
15.7	Voorzorg	93
15.8	Commentaar	93
15.9	Paysanne II	94
15.10	Een taak voor de wetgever	94
16	Movizin complex – On hold claims	97
	M.nt. Karin Lenssen	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 10 september 2020, C-363/19,	
	ECLI:EU:C:2020:693	
16.1	Achtergrond	97
16.2	Vraag	98
16.3	Bespreking	98
17	Spermidine – Nieuw productieprocédé.	101
	M.nt. Karin Verzijden	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 19 januari 2023, LS&R 2152;	
	ECLI:EU:C:2023:38 (TLL The Longevity Labs GmbH tegen Optimize Health Solutions mi GmbH)	
	Conclusie Advocaat-Generaal M. Campos Sánchez-Bordona van 19 januari 2023	
	ECLI:EU:C:2023:38 (zaak C 141/22)	
17.1	Inleiding	102
17.2	Waarom slikken mensen spermidine?	102
17.3	Achtergrond van dit geschil	102

17.4	Vragen van de Oostenrijkse verwijzende rechter	103
17.5	Beslissing van het HvJ-EU	104
17.6	Vermeerderingsmethoden vs. volledig productieproces	104
17.7	Nieuw productie procedé volgens de A-G	104
17.8	Relevantie voor de praktijk	105
18	Neusspray – Productafbakening; de verhouding tussen verschillende rechtsregimes	107
	M.nt. Irene Verheijen	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 19 januari 2023, zaken C-495/21 en C-496-21 (L. GmbH & H. Ltd / Bundesrepublik Deutschland) ('Neusspray'), ECLI:EU:C:2023:34	
18.1	De casus	110
18.2	Belang van de uitspraak	111
18.3	Beoordeling	111
18.4	Conclusie	113
19	Kwizda Pharma: demarcatieproblematiek voedingssupplement – Geneesmiddel	115
	M.nt. Silvia Gawronski	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 2 maart 2023 Zaak C-760/21, Kwizda Pharma ECLI:EU:C:2023:143	
19.1	Inleiding	115
19.2	Achtergrond	116
19.3	Prejudiciële vragen	117
19.4	Slot: demarcatie – een veelvoorkomend probleem	118
20	Voeding vs. Milieu – Verbrokkeling van het voorzorgsbeginsel	121
	M.nt. Jacqueline Mailly, Irene Verheijen, Bernd van der Meulen	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 19 januari 2023 (zaak C-162/21) PAN Europe t. België, ECLI:EU:C:2023:30	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 7 februari 2023 Confédération paysanne II ECLI:EU:C:2023:75	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 22 juni 2023 Taminco and Arysta LifeScience Great Britain v Commission ECLI:EU:C:2023:513	
20.1	Inleiding	124
20.2	Bronnen van het voorzorgsbeginsel	124
20.3	In welke situaties is het voorzorgsbeginsel van toepassing?	125
20.4	Bewijslast	126
20.5	Voorzorgsplichten	127
20.6	Lastenverdeling	128
20.7	Gevestigde jurisprudentie van het HvJ-EU inzake voorzorgs- en evenredigheidsbeginsel	128
20.8	Conclusie	133

II NEDERLANDSE RECHTSPRAAK

21	Knorr Maaltijden met gejodeerd zout – Voorzorgsbeginsel	137
	M.nt. Bernd van der Meulen	
	Rechtbank Rotterdam, 6 augustus 2004, ECLI:NL:RBROT:2004:AQ6954 (<i>Unilever Bestfoods</i>)	
21.1	Belang van de uitspraak	138
21.2	De feiten en het geding	138
21.3	Risicoanalyse en voorzorgsbeginsel	139
21.4	Voor en na de wetenschap	140
22	Ghanese kinderen – Recht op voeding in het Kinderrechtenverdrag	141
	M.nt. Bart Wernaart	
	Centrale Raad van Beroep, 8 Augustus 2005, ECLI:NL:CRVB:2005:AU0687	
22.1	Inleiding	141
22.2	Casus	142
23	Fat & Burn – Strafrecht: levensmiddelenbedrijf moet wetenschappelijke ontwikkelingen bijhouden	145
	M.nt. Bernd van der Meulen	
	Gerechtshof Leeuwarden, 30 november 2006, ECLI:NL:GHLEE:2006:AZ3591	
23.1	Belang van het arrest	146
23.2	De feiten en het geding	146
23.3	Voedselveiligheid in het levensmiddelenrecht	147
24	LL Rice 601 – Aanvraag om handhaving, belanghebbende en beoordelingsvrijheid	151
	M.nt. Silvia Gawronski en Kirsten Lenssen	
	Rechtbank Rotterdam 23 juni 2008, ECLI:NL:RBROT:2008:BD5791 (<i>Greenpeace</i>)	
	College van Beroep voor het bedrijfsleven 15 april 2010, ECLI:NL:CBB:2010:BM3228	
24.1	Belang van de uitspraak	152
24.2	De casus	153
24.3	Belanghebbende	153
24.4	Ontwikkelingen in de jurisprudentie	154
24.5	Aanvraag van een besluit	156
24.6	Beoordelingsruimte en beleidsvrijheid	157
25	Bakolie – Aandiening als geneesmiddel of verboden medische claim?	159
	M.nt. Irene Verheijen	
	Rechtbank Den Haag 14 november 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BY5486	
25.1	De casus	159
25.2	Verhouding tussen Geneesmiddelenwet en Warenwet	160
25.3	Levensmiddelen, medische claims, gezondheidsclaims	160
25.4	Beoordeling	161
25.5	Consequenties van de uitspraak	163
25.6	Conclusie	163
25.7	Naschrift	164

26	Melatonine – Handhaving grensvlakproducten	165
	M.nt. Karin Verzijden	
	Voorzieningenrechter Rechtbank Gelderland, 24 februari 2015, ECLI:NL:RBGEL:2015:1182	
	Gerechtshof Arnhem, 1 september 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:6399	
	Rechtbank Den Haag, 1 juni 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:6019	
26.1	Inleiding	166
26.2	Ontvankelijkheid eisende partijen	166
26.3	Afbakingsvraagstuk levensmiddel en geneesmiddel.	167
26.4	Ter achtergrond: feiten en rechtsoverwegingen uit Hecht-Pharma.	167
26.5	Handhavingsmaatregelen en daaropvolgend kort geding inzake melatonine	168
26.6	Beoordeling in kort geding	168
26.7	Beslissing teruggedraaid in hoger beroep	169
26.8	Bevestiging in een bodemprocedure	169
26.9	Belang voor de rechtspraktijk	170
26.10	Adviesgroep.	170
26.11	Voortschrijdend inzicht.	170
27	Voedselbank – Wie zorgt voor het mensenrecht op toereikende voeding?	173
	M.nt. Bernd van der Meulen	
	Rechtbank Midden-Nederland, 30 maart 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:2162 (X. t. <i>Ferm Werk</i>)	
	Centrale Raad van Beroep, 21 juni 2016, ECLI:NL:CRVB:2016:2361 (X. t. <i>Ferm Werk</i>)	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 12 november 2019, zaak C 233/18, ECLI:EU:C:2019:956 (<i>Zubair Haqbin v Federaal Agentschap voor de opvang van</i> <i>asielzoeker</i>)	
27.1	Belang van de uitspraak.	173
27.2	De feiten en het geding.	173
27.3	Fundament van levensmiddelenrecht.	174
27.4	Armoede en ondervoeding in Nederland.	175
27.5	Voedselbanken	175
27.6	Voedselbankklanten.	176
27.7	Donoren	176
27.8	Eigen juridisch kader.	177
27.9	Een nieuw lichtpunt.	178
27.10	Reflectie	179
28	Arseen – Voedselveiligheidsvoorschriften	181
	M.nt. Bernd van der Meulen	
	Rechtbank Rotterdam 5 juli 2016 ECLI:NL:RBROT:2016:5619 (<i>DIS v. NVWA</i>) Cbb 3 juli 2018 ECLI:NL:CBB:2018:326 (<i>bevestiging</i>)	
28.1	De procedure	182
28.2	Bevoegdheid onder de Controleverordening	183
28.3	Voedselveiligheidsvoorschriften	183
28.4	Voedselveiligheidslimieten.	184
28.5	Bewijsmaatstaf.	185
28.6	Bewijsmiddel.	185
28.7	Richtsnoeren.	186

29	Paardenvlees – Vermoeden van (mogelijk) onveilig product	189
	M.nt. Barbara Mutsaers	
	College van Beroep voor het bedrijfsleven 30 januari 2017, ECLI:NL:CBB:2017:6 <i>(Curator Selten /Staatssecretaris van Economische Zaken)</i>	
29.1	Relevantie	189
29.2	De casus	190
29.3	Oordeel College	192
29.4	Commentaar	196
30	Heksenkaas – Auteursrecht op smaak	203
	M.nt. Bram Duivenvoorde	
	Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 23 mei 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:6697 <i>(Levola/Smilde)</i>	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 13 november 2018, ECLI:EU:C:2018:899 <i>(Levola/Smilde)</i>	
30.1	Inleiding	205
30.2	Casus	205
30.3	Achtergronden: auteursrecht op smaak	206
30.4	De prejudiciële vragen	206
30.5	Hof van Justitie: geen auteursrecht op smaak	207
30.6	Teleurstelling én opluchting	208
31	MPA – Aansprakelijkheid bij voedselveiligheids crisis	209
	M.nt. Bernd van der Meulen	
	Gerechtshof Den Haag 19 december 2017 ECLI:NL:GHDHA:2017:3936 <i>(tussenuitspraak)</i>	
	Gerechtshof Den Haag 25 september 2018 ECLI:NL:GHDHA:2018:2468 <i>(einduitspraak)</i>	
	Procureur-Generaal 17 april 2020 ECLI:NL:PHR:2020:393 <i>(tot vernietiging)</i>	
	HR 16 oktober 2020 ECLI:NL:HR:2020:1628 <i>(bevestigd)</i>	
	Rechtbank Rotterdam 19 oktober 2022 ECLI:NL:RBROT:2022:8712 <i>(schadestaat)</i>	
31.1	Inleiding	210
31.2	Schadevergoeding in het levensmiddelenrecht	210
31.3	MPA	211
31.4	Rechtsstrijd	211
32	XTC – Ongeschikt voor consumptie voor mens en dier	213
	M.nt. Bernd van der Meulen	
	College van Beroep voor het bedrijfsleven 11 november 2018 ECLI:NL:CBB:2018:490 <i>(x t. Minister van LNV)</i>	
32.1	Inleiding	214
32.2	Onveilig voedsel	214
32.3	Belang voor de rechtspraktijk	216

33	Recall – Bestuursdrang	217
	M.nt. Bernd van der Meulen	
	College van Beroep voor het bedrijfsleven 23 augustus 2012 ECLI:NL:CBB:2012:BX6798	
	Rechtbank Rotterdam 24 oktober 2013 ECLI:NL:RBROT:2013:8226	
	College van Beroep voor het bedrijfsleven 24 november 2015 ECLI:NL:CBB:2015:397	
	Rechtbank Den Haag (civiel) 9 maart 2016 ECLI:NL:RBDHA:2016:2245	
	College van Beroep voor het bedrijfsleven 23 oktober 2018 ECLI:NL:CBB:2018:546	
33.1	Besluit en bestuursrecht.	219
33.2	Aandrang	220
33.3	Schadevergoeding	221
33.4	Onbevoegd?	221
33.5	Contra-expertise	222
33.6	Verplichtingen ex artikel 19.	223
33.7	Consument en recall	224
33.8	Reflectie	224
34	Biologisch gerstegraspoeder – Bevoegdheden van toezichthouder Skal	227
	M.nt. Silvia Gawronski en Dagmar Linstra	
	College van Beroep voor het bedrijfsleven 9 oktober 2018 , ECLI:NL:CBB:2018:534	
	College van Beroep voor het bedrijfsleven 13 april 2021 , ECLI:NL:CBB:2021:387	
34.1	Inleiding	228
34.2	Toezicht en handhaving door Skal in het kader van biologische productieprocessen	229
34.3	Skal op de hoogte stellen van gecontamineerd gerstegraspoeder: een mededeling in de zin van art. 91 Vo 889/2008	230
34.4	Onderlinge verhouding van art. 30 Vo 834/2007 en art. 91 Vo 889/2008: verschillende interpretatiemogelijkheden	231
34.5	Duidelijkheid omwille van het vertrouwen van de consument (en rechtszekerheid van de bedrijven)	232
34.6	Afrondend.	233
35	Koeling in het slachthuis – Rechtseenheid in het levensmiddelenrecht.	235
	M.nt. Silvia Gawronski en Mirjam von Meijenfeldt	
	College van Beroep voor het bedrijfsleven 6 februari 2018 , ECLI:NL:CBB:2018:10	
	Gerechtshof Den Haag (strafkamer) 13 maart 2013 , ECLI:NL:GHDHA:2013:BZ9420;	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 2 mei 2019 , C-98/18, ECLI:EU:C:2019:355;	
	College van Beroep voor het bedrijfsleven 12 mei 2020 , ECLI:NL:CBB:2020:333	
35.1	Inleiding	236
35.2	Het CBB blijft (vooralsnog) bij haar eerdere oordeel.	237
35.3	...het CBB twijfelde	239
35.4	Een parallel met het inrichtingenbegrip.	239
35.5	Onbedoelde gevolgen ruime interpretatie Cbb?.	240
35.6	Prejudiciële vraag beantwoord.	240

36	Alpro – Beschermde zuiveltermen	243
	M.nt. Bernd van der Meulen	
	Gerechtshof Den Bosch, 19 december 2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:5731 (NZO – Alpro);	
	Hoge Raad der Nederlanden 30 augustus 2019 ECLI:NL:HR:2019:1293	
	Hof van Justitie van de Europese Unie 14 juni 2017, ECLI:EU:C:2017:458 (TofuTown)	
36.1	‘What’s in a name? That which we call a cheese, by any other name would smell as sweet’	244
36.2	Dichterlijke vrijheid	244
36.3	Benaming in het levensmiddelenrecht	245
36.4	GMO en TofuTown	246
36.5	Alpro-zaak	248
36.6	Kritiek op Hof Den Bosch	249
36.7	Stand van zaken	250
36.8	Lobby: Amendement 171	250
36.9	Ten slotte	251
37	Geitenbokje – Guidance en besluitbegrip: het bestuurlijk rechtsoordeel	253
	M.nt. Oswald Jansen	
	College van Beroep voor het bedrijfsleven 15 november 2022, ECLI:NL:CBB:2022:754	
	Rechtbank Rotterdam 19 oktober 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:10274;	
	Rechtbank Rotterdam 23 maart 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:2051, en	
	Rechtbank Rotterdam 27 februari 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:1584	
37.1	De casus in de uitspraak van het CBb	254
37.2	De casus in de uitspraak van de rechtbank	255
37.3	Bespreking	255
38	Schadelijke strooiers – Gevangenisstraf voor verkoop in plaats van vernietiging na recall	263
	M.nt. Oswald Jansen	
	Rechtbank Overijssel 16 maart 2023 ECLI:NL:RBOVE:2023:956; ECLI:NL:RBOVE:2023:957; ECLI:NL:RBOVE:2023:958; ECLI:NL:RBOVE:2023:959; ECLI:NL:RBOVE:2023:962; ECLI:NL:RBOVE:2023:965	
38.1	De casus	263
38.2	Bespreking	264
39	Voedingssupplementen – toch geen geneesmiddelen?	267
	M.nt. Irene Verheijen	
	Rechtbank Oost-Brabant 25 maart 2022, ECLI:NL:RBOBR:2022:1109	
39.1	Inleidende opmerking	269
39.2	De casus	269
39.3	De beoordeling	269
39.4	Nieuwe benadering door de rechtbank	270
39.5	Is de benadering door de rechtbank correct?	271
39.6	De uitkomst	272
39.7	Nieuwe koers in jurisprudentie?	272

40 Fipronil – MRL-overschrijding handhaven, met welke middelen of niet handhaven? .275
 M.nt. Bernd van der Meulen
College van Beroep voor het bedrijfsleven 21 april 2020 ECLI:NL:CBB:2020:296
Rechtbank Rotterdam 14 februari 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:1056
Gerechtshof Den Haag, 2 maart 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:281

40.1 Inleiding 277
 40.2 De Fipronil crisis. 277
 40.3 Handhavingsprioriteit 278
 40.4 Gevaar voor de volksgezondheid: toepassingsvoorwaarde recall 279
 40.5 MRL. 279
 40.6 Handhavinginstrumenten 281
 40.7 Relevantie voor de praktijk 282

III RECLAME CODE

41 Chupa Chups - Misleitend gezondheidskeurmerk 285
 M.nt. Marjolein Driessen
Reclame Code Commissie 10 juni 2003, dossier 030198 (Keesom/Chupa Chups)
Reclame Code Commissie 2 december 2004, dossier 04.0456 (Consumentenbond/Chupa Chups)
College van Beroep Reclame Code 12 januari 2005 (Consumentenbond/Chupa Chups)

41.1 Keesom/Chupa Chups 285
 41.2 Consumentenbond/Chupa Chups 286
 41.3 College van Beroep 288

42 Koffieleutjes – Vergelijkende Reclame 291
 M.nt. Sarah Arayess
Reclame Code Commissie 27 juli 2007, dossier 2007/07.0332 (Koninklijke Verkade/Koninklijke Peijnenburg)

42.1 Samenvatting en bespreking 291
 42.2 Klacht en belangrijkste overwegingen 291
 42.3 Bespreking 292

43 Vitaminewater – It’s all in the name 295
 M.nt. Sarah Arayess
Reclame Code Commissie 16 april 2009, dossier 2009/00196 (Lemmens/Vrumona-Vitaminewater)

43.1 Samenvatting en bespreking 295
 43.2 Klacht en belangrijkste overwegingen 295
 43.3 Bespreking 295

44 Unox Rookworst – Extra vaak genieten 299
 M.nt. Ebba Hoogenraad
Reclame Code Commissie, VT 4 december 2012, dossier 2012/00998 (Unox Rookworst)

44.1 Samenvatting en bespreking 299
 44.2 Klacht en belangrijkste overwegingen 299
 44.3 Bespreking 300

45	Amstel Radler 0.0 – Alcoholvrije reclame	303
	M.nt. Ebba Hoogenraad	
	Reclame Code Commissie 9 juli 2014, dossier 2014/00435 (Amstel Radler 0.0, Laurens ten Dam)	
45.1	Samenvatting en bespreking	303
45.2	Klacht en belangrijkste overwegingen	303
45.3	Bespreking	304
46	Schapkaartjes – Etikettering van biologische levensmiddelen	307
	M.nt. Silvia Gawronski	
	Reclame Code Commissie 4 november 2014 (2014/00653)	
46.1	Inleiding	307
46.2	De bestreden reclame-uiting	308
46.3	De klacht	308
46.4	Het verweer van Albert Heijn	309
46.5	Het oordeel van RCC	309
46.6	De beslissing van de RCC	309
46.7	Regels over etikettering in de nieuwe Bio-Verordening	309
46.8	Toezicht en handhaving Skal	311
47	Fruit op brood – Zonder toegevoegd suiker	313
	M.nt. Ebba Hoogenraad	
	Reclame Code Commissie 3 juni 2015, dossier 2015/00350	
47.1	Samenvatting en bespreking	313
47.2	Klacht en belangrijkste overwegingen	313
47.3	Bespreking	314
48	Holy Soda – ‘Natuurlijke’ claims	317
	M.nt. Sarah Arayess	
	Reclame Code Commissie 15 september 2015, 2015/00862 (Holy Soda)	
48.1	Samenvatting en bespreking	317
48.2	Klacht en belangrijkste overwegingen	317
48.3	Bespreking	318
49	Groene Koffie – Gezondheidsclaims on hold	321
	M.nt. Barbara Mutsaers	
	College van Beroep, CVB aanbeveling, dossiernummer 2015/00916, 2 februari 2016	
49.1	De casus	321
49.2	Oordeel van het College van beroep	322
49.3	Status gezondheidsclaims voor botanicals	324
49.4	Uitspraak College terecht?	325
50	Ongezoete amandeldrank – Voor textuur toegevoegde maltodextrine	329
	M.nt. Sanne Heestermans	
	Reclame Code Commissie 24 januari 2017, dossiernummer 2016/00924	
50.1	Casus	329
50.2	Achtergrond	330
50.3	Reclame Code Commissie: gebruik van term ‘ongezoet’ in dit geval niet misleidend	330

50.4	Zoetstoffen als levensmiddel	331
50.5	Context van de claim	332
51	BenBits – Claim ‘natuurlijk’	333
	M.nt. Jasmin Buijs	
	Reclame Code Commissie 20 maart 2017, dossiernr. 2016/00917	
	Reclame Code Commissie 13 januari 2022 en	
	College van Beroep 6 april 2022 dossiernr. 2021/00281	
51.1	Casus	334
51.2	100% ‘Natuurlijk’ vóór BenBits	334
51.3	BenBits 1.0: toepassing traditionele levensmiddelenbereidingswijzen.	336
51.4	Ontwikkelingen in private standaarden	336
51.5	BenBits 2.0: vrij van synthetische stoffen.	337
51.6	Conclusie	338
52	Happy Healthy – Reclame of informatie	339
	M.nt. Sarah Arayess	
	Reclame Code Commissie 22 december 2017 dossier 2017/00767 (HappyHealthy)	
52.1	Samenvatting en bespreking	339
52.2	Klacht en belangrijkste overwegingen	339
52.3	Bespreking	339
53	Muesli – Serveersuggesties.	341
	M.nt. Sarah Arayess	
	College van Beroep 12 oktober 2018, dossier 2017/00460 (Van Mook)	
53.1	Samenvatting en bespreking	341
53.2	Klacht en belangrijkste overwegingen	341
53.3	Bespreking	342
54	Beter Leven – Duurzaamheidsclaims	345
	M.nt. Ebba Hoogenraad	
	College van Beroep 6 februari 2019, 2018/00826, Albert Heijn, (DoeMaarLekker Duurzaam)	
54.1	Samenvatting en bespreking	345
54.2	Klacht en belangrijkste overwegingen	345
54.3	Bespreking	347
55	CoolBest Skinny Orange – Misleiding door de toevoeging van nóg meer water.	349
	M.nt. Lianne Steenbergen	
	Reclame Code Commissie 11 juni 2018, 2018/00287/I (CoolBest Skinny Orange)	
55.1	Samenvatting en bespreking	349
55.2	Klacht en belangrijkste overwegingen	349
55.3	Bespreking	351

56	Optimel vla Vanille – De smaak van vanille, zonder de vanillepeul.	353
	M.nt. Ebba Hoogenraad	
	College van Beroep 16 mei 2019, 2018/00701 (<i>Optimel vla Vanille/Foodwatch</i>)	
56.1	Samenvatting en bespreking	353
56.2	Klacht en belangrijkste overwegingen	353
56.3	Bespreking	356
57	Kinder Melkschijfje – Gezondheidsclaim: bepaalde eigenschappen en verband.	359
	M.nt. Ebba Hoogenraad	
	Reclame Code Commissie, 24 februari 2020, 2019/00675 (<i>Kinder Melkschijfje</i>)	
57.1	Samenvatting en bespreking	359
57.2	Klacht en belangrijkste overwegingen	359
57.3	Bespreking	360
58	Arla klimaatneutraal – koppeling aan keurmerk	363
	M.nt. Ebba Hoogenraad	
	College van Beroep 6 juli 2022, dossier 2022-00472-CVB (<i>Arla klimaatneutraal</i>)	
58.1	Samenvatting en bespreking	363
58.2	Klacht en belangrijkste overwegingen	363
58.3	Bespreking	366
59	Sterke Start yoghurt – Grutto is milieclaim	369
	M.nt. Ebba Hoogenraad	
	Reclame Code Commissie 22 december 2022, dossier 2022-00329 (<i>FrieslandCampina grutto</i>)	
59.1	Samenvatting en bespreking	369
59.2	Klacht en belangrijkste overwegingen	369
59.3	Bespreking	371
60	Warsteiner – Alkoholfrei ≠ alcoholvrij ≠ 0.0%	373
	M.n t. Lisanne Steenbergen	
	Reclame Code Commissie 9 juli 2019, dossier 2019/00152 (<i>Warsteiner Alkoholfrei</i>)	
60.1	Samenvatting en bespreking	373
60.2	Klacht en belangrijkste overwegingen	373
60.3	Bespreking	375
	Trefwoorden- en Bronnenregister	377